

Stoletnica Pavlnovega premza

Boštjan Škrlep

Dražgoška gora z Jelovico v ozadju je že od začetka prejšnjega tisočletja nudila delo in kruh domačinom, predvsem pastirjem, rudarjem in oglarjem. Kmetje iz Dražgoš so si na Jelovici pridobili obsežne gozdove, ki pa so bili zaradi strmih zelo težko pristopni. Spravilo lesa je bilo naporno in zelo nevarno. Po strmih in slabih poteh so več stoletij spravljali les samotež, torej na ročnih saneh oziroma ročno po drčah. Šele pred približno sto petdesetimi leti so si pri spravilu začeli pomagati z voli in s konji. Zaradi velikega števila nesreč in ker so kmetje izgubljali dragocene delovne živali, so začeli razmišljati o novih možnostih za spravilo lesa. Tako so nastale prve žičnice.

Ob otvoritvi obeležja maja 2002. Foto: Franci Šubic

Pavlnov premz

Pobudo za izgradnjo prve žičniške naprave je dal Janez Jelenc, lastnik Pavlnove in Dobretove kmetije iz zaselka Pri cerkvi v Dražgošah. Za družabnika je vzel Franca Demšarja, po domače Čoča, s Češnjice, in Janeza Kemperla, lesnega trgovca in žagarja na Češnjici. Z medsebojnim dogovorom so si razdelili gradbene stroške in uredili uporabo žičnice. Graditelj je bil Jakob Šturm iz Selc, ki je leta 1902 začel z gradnjo nakladalne postaje na Trogovcih, na višini 1270 metrov, in razkladalne postaje na Jazbenku, na višini 920 metrov. Višinska razlika med postajama je bila 350 metrov, dolžina nosilne vrvi pa 600 metrov. Na sredi poti, kjer sta se srečevala naložen in prazen voziček, so zgradili 4 metre visok steber, imenovan "beks!". Koliko hlodovine so lahko naenkrat pripeljali, ni znano. N. Žumer (PLANINA et al., 1973) zelo verjetno napačno navaja, da so lahko peljali le 0,25 kubičnih metrov, kar pomeni le 4-metrski hlod s premerom 28 centimetrov. Verjetneje so lahko naenkrat peljali hlod s kubaturo 0,75 kubičnih metrov, saj je bila nosilnost sosednje, nekoliko večje in desetletje kasneje zgrajene Jelencove žičnice približno 600 kilogramov.

Pri Pavlnovem premzu so bili zaposleni trije

Zgornja postaja sosednje Jelencove žičnice.
Foto: arhiv Janka Pintarja

delavci, dva nakladalca in razkladalec. Letno so prepeljali okoli 600 kubičnih metrov hlodovine. Od razkladalne postaje so les naprej vlačili z vprežno živino na Rudno in naprej na žage.

V primerjavi z današnjim časom je bila žičnica kljub razmeroma skromni zmogljivosti gospodarsko koristna, saj je omogočala spravilo lesa preko strmega roba Jelovice hitreje in ceneje, brez razbijanja in poškodb. Obratovala je do leta 1940. Žal med živječimi ni več nikogar, ki bi se natančno spominjal delovanja žičnice.

Stoletnica

Gozdarji in domačini iz Železnikov smo ob lanskem tednu gozdov v letu 2002 obudili spomin na začetke delovanja Pavlnovega premza, prve gozdarske žičnice z Jelovice v Selško dolino. Pobudo za obnovo in restavracijo njenega kolesa je dal domačin in nekdanji gozdarski delavec Janko Pintar, po domače Miklavžev Janko, iz Dražgoš. S

pomočjo sponzorjev in Občine Železniki, zagnanih domačinov in vseh gozdarjev krajevne enote Železniki smo konec leta 2001 ter v začetku naslednjega z vsemi deli zaključili. Na mestu zgornje postaje smo postavili obeležje z obnovljenim starim kolesom žičnice in tablo z zgodovinskim opisom. Hkrati smo ob gozdni cesti uredili manjše parkirišče, kjer je zaradi izvedene vedutne sečnje izreden razgled v dolino.

Na otvoritvi smo se zbrali 30. maja 2002 v prisotnosti župana Mihaela Prevca in predvsem starejših domačinov, ki jim tovrstni dogodki veliko pomenijo. Razvil se je prav zanimiv pogovor o nekdanjih gozdarskih opravilih, predvsem sečnji in furmanstvu. Ne smemo pozabiti, da je vpeljava motorne žage ter izgradnja gozdnih cest in vlak šele v zadnjih desetletjih močno spremenila tehnologijo pridobivanja lesa iz gozdov, prej pa so mnogo manjše količine lesa pridobivali z veliko večjimi napori in odreknanji.

Zaključek

Tehnični predmeti iz gozdarske zgodovine spadajo med našo kulturno dediščino. Z njo živimo, jo vsakodnevno srečujemo in imamo do nje tak ali drugačen odnos. Ohranimo jo lahko le na način, da jo kot dediščino prepoznamo, priznamo in vzdržujemo. Le z našim spoznavanjem bo imela svojo vrednost, ki se bo s časom celo povečevala.

Viri in literatura

Boštjan Anko: *Varstvo naravne in kulturne dediščine v gozdu in gozdarstvu*. Ljubljana: VTOZD za gozdarstvo Biotehniške fakultete, 1988. Str. 18–24.
Selška dolina v preteklosti in sedanjosti. Ur. France Planina. Železniki: Muzejsko društvo v Škofji Loki, pododbor Železniki, 1973. Str. 168–186.